

ੴ ਅੱਖਰ
ਬਾਧ

LEARN GURMUKHI

Basics
Vol. I

Introduction	1 - 2
Bhoomika (Background)	3 - 4
SECTION I	
Punjabi Alphabets	5 - 39
Punjabi Numbers	40
Punjabi Characters	41
Notes	42
SECTION II	
Nihang Singh De Bol	43 - 59
Notes	60
Five "K"s of Sikhi	61
Poem	62 - 65
Start of Guru Granth Sahib Ji	66

ਮਨ ਨੀਵਾਂ
ਮੱਤ ਉੱਚੀ
ਆਓ ਸਿਖੀਏ ਬੋਲੀ ਸੁੱਚੀ

ਅੱਖਰ ਗਿਆਨ (ਵੈ ਸ਼ਬਦ)

“ਅਖਰੀ ਨਾਮੁ ਅਖਰੀ ਸਾਲਾਹ ॥
ਅਖਰੀ ਗਿਆਨੁ ਗੀਤ ਗੁਣ ਗਾਹ ॥”

ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਣਾ ਅਤਿ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹੈ। ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਉਪਰੋਕਤ ਤੁਕਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਲਈ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸਿਫਤ ਸਲਾਹ ਕਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਟੀ ਅਤੇ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਆਦਿ ਬਾਣੀਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ।

ਲਿਖਣ, ਬੋਲਣ ਅਤੇ ਸਮਝਣ ਲਈ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਣਾ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜੇ ਵੀ ਅੱਖਰ ਬੋਲਦੇ ਜਾਂ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਨਣ ਤੇ ਪੜ੍ਹਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮਨ ਉਤੇ ਡੂੰਘਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਖਰ ਹੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਖਰ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਢਹਿੰਦੀ ਕਲਾ ਅਤੇ ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਵੀ ਧਕੇਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਬੋਲੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਗਵਾਹ ਹਨ ਕਿ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਅੱਖਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਬੜੇ ਔਖੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰਹੀ। ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਬਾਣੀ ਵਿਚਲੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਵੀ ਤਾਂ ਹੀ ਸਮਝ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਸਾਨੂੰ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ। ਇਤਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਅੱਜ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਇਕ ਪਿੰਡ ਹੀ ਬਣ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਖਾਲਸਈ ਬੋਲਿਆਂ ਦੇ ਅੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਅੱਖਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਦੱਸਣ ਨਾਲ ਸਮਝ ਸੌਖੇ ਹੀ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਕਾਫੀ ਬੱਚੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮੀਡੀਅਮ ਵਾਲੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਵੀ ਗੁਰਮੁਖੀ ਦੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਹਰ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖੀ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਬੋਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਅੱਖਰਾਂ ਨੂੰ ਸੌਖਿਆਂ ਸਮਝਣ ਲਈ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਚੱਜਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਪ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੋਵੇਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਦੀ ਪੌੜੀ ਅੱਖਰੀ ਖੇਲਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਿਖਾਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਗੁਹੜ ਭਾਵ ਸੌਖੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਸਾਉਣ ਦੀ ਸਫਲ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਉਪਰਾਲੇ ਲਈ ਆਪ ਵਧਾਈ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ। ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਬੋਲਿਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੌੜੀ ਅੱਖਰੀ ਰਾਹੀਂ ਦੇ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਮਹਾਨ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ।

ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਕੌਮ ਦਾ ਕੀਮਤੀ ਸਰਮਾਇਆ ਹਨ। ਸਰਦਾਰ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਤੇ ਹੁਣ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਸਰਮਾਏ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਵਿਚ ਲਗੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਤਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਲਈ ਦੋ ਕਿਤਾਬਚੇ ਕੌਮ ਦੀ ਝੋਲੀ ਪਾਏ ਹਨ। (ਪੀਊ ਦਾਦੇ ਦਾ ਖੋਲ੍ਹ ਡਿਠਾ ਖਜਾਨਾ-ਭਾਗ 1 ਅਤੇ ਭਾਗ 2)। ਇਹ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਜਿੱਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਤਾਬਚਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਹੱਥਲੀ ਪੁਸਤਕ ਸਿਰਫ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਵੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁਰਬਾਣੀ, ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਬੋਲੇ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਇਹ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

ਆਸ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਅਪਣੇ ਸਿੱਖ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਾਨ ਬਣਾਏਗੀ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵੀਰ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਲੈਂਦੇ ਰਹਿਣ।

ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਾਮਦੀਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਤਮਸਤਕ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਸੁੱਭ ਇਛਾਵਾਂ ਸਹਿਤ:

ਡਾ. ਦਰਸ਼ਨਜੋਤ ਕੌਰ, ਐਮ.ਡੀ. ਗਾਈਨੀ
(ਐਕਸ ਪੀ.ਸੀ.ਐਮ.ਐਸ.)
ਕੌਨਸਲਟੈਂਟ ਗਾਈਨੋਕੋਲੋਜਿਸਟ
ਦਰਸ਼ਨਜੋਤ ਮੈਡੀਕਲ ਐਂਡ ਹੈਲਥ ਸੈਂਟਰ,
ਮੁਹਾਲੀ, ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ

ਭੁਮਿਕਾ

ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਲੋੜ ਕਾਢ ਦੀ ਮਾਂ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇੱਥੇ ਇਹ ਮੁਹਾਵਰਾ ਠੀਕ ਢੁੱਕਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਦ ਦਾਸ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਘਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹਰਿ ਚਰਣ ਕਮਲ ਸਾਹਿਬ ਫੇਜ਼ ੧੦ ਅਜੀਤ ਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਹੁਣ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸੇਵਾ ਸੁਸਾਇਟੀ ਬਰੈਂਪਟਨ ਕਨੇਡਾ ਆ ਕੇ ਵੀ ਚਾਲੂ ਰੱਖੀਆਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵਾਂ ਸਿੱਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਜਦ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਤੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵੱਲ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਕ ਵੱਡੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਮ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਮਤਲਬ ਵੀ ਸਮਝਾਉਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਸੇ ਇਸ ਸੇਚ ਤਹਿਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿਤਾਬਚਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਪੈਂਤੀ (ਅੱਖਰਾਂ) ਤੋਂ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਬਣਨ ਉਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਲਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਕੋਲ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਸੌਖਾ ਹੀ ਪਹੁੰਚ ਸਕੇ। ਇਸ ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਖਾਲਸਈ ਬੋਲੇ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਹਿੱਤ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪਦਮ ਜੀ ਦੀ ਕਿਤਾਬ “ਖਾਲਸਈ ਬੋਲਿਆਂ” ਵਿੱਚੋਂ ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਲਏ ਗਏ ਹਨ।

ਇਸ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਮੂਰਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਉੱਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਲੱਥਾ ਕੀਤਾ ਜਾਏ ਤਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿੰਦੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫ਼ਾਇਦਾ ਲੈ ਸਕਣ।

ਇਸ ਕਿਤਾਬਚੇ ਨੂੰ ਜਿੱਥੇ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਉੱਥੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਦੇ ਪੈਂਤੀ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਵੀ ਅੱਖਰ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਕੁਝ ਅੱਖਰ ਖਾਲੀ ਦੱਸੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਙ, ਞ, ਣ, ਞ ਆਦਿ । ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਤਾਂ ਸਮਾਰਟ ਫੋਨ ਵਿੱਚ ਙ , ਞ ਅੱਖਰ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਙ - ਙਿਆਨੀ, ਙਣਤੀ (ਗਿਣਤੀ), ਙ੍ਰਾਸੈ (ਪਕੜ ਲਏ), ਙਿਆਤਾ (ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ), ਙਙਾ ਖਟੁ ਸਾਸਤ੍ਰੁ ਹੋਇ ਙਿਆਤਾ॥ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵ-ਵਤਨ (ਯਤਨ), ਵਿਆਨੇ-ਗਿਆਨ। ਣ- ਣਾਮ (ਨਾਮ), ਞ- ਞੜਕਿ - (ਦੁਖੀ ਹੋਕੇ), ਞਾੜਿ - ਝਗੜਾ ਆਦਿ।

ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀਆਂ ਦੋ ਲਿਪੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹਮੁਖੀ ਲਿਪੀ। ਚੜਦੇ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਨੂੰ ਅਪਨਾਇਆ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਮੁਖੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਅਪਨਾਇਆ।

ਗੁਰਮੁਖੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੋ ਵੱਖ ਵੱਖ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਆਕਰਨ ਵੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿੱਚ ਘਰ, ਘਰੂ ਅਤੇ ਘਰਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਘਰ ਹੀ ਹੈ। ਹਾਂ ਕਾਫੀ ਕੁਝ ਮਿਲਦਾ ਜੁਲਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਕਿਤਾਬਚੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਲਫਜ਼ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚੋਂ ਲਏ ਗਏ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚੋਂ ਲਏ ਅੱਖਰ ਉੱਤੇ ਅੱਧਕ ਨਹੀਂ ਆਏਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅੱਧਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਸ਼ ਖ ਗ ਆਦਿ ਅੱਖਰ ਨਹੀਂ ਆਏ ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਇਹ ਅੱਖਰ ਨਹੀਂ ਲਏ ਗਏ ਹਨ। ਜੇ ਅੱਖਰ ਪੰਜਾਬੀ ਤੋਂ ਲਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਧਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਔਕੜ ਅਤੇ ਬਿੰਦੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੋ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਸੋਚ ਤਹਿਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹਉਂ ਮੁਰਖ ਕਾਰੇ ਲਾਇਆ ਹੈ।

ਭੁੱਲ ਚੁੱਕ ਲਈ ਮੁਆਫੀ

ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੁਲਤਾਨੀ

ਬਰੈਂਪਟਨ, ਕਨੇਡਾ

ਫੋਨ - ੬੪੭੭੭੧੪੯੩੨

ੳ

ਉਮਰ - Age

ਉਂਗਲ - Finger

ਉਸਤਾਦ - Teacher

ਉਦਾਸੀ

Hermit

ਉਂਦਰ

Rat

ਅ

ਅਸ - Horse

ਅਜ - Goat

ਅਠੂੰਹਾ - Scorpion

ਅੰਬ

Mango

ਅਈਏ

Woman

ੲ

ਈਰਖਾ - Jealous
ਇਸ਼ਨਾਨ - Bathing
ਇਕੱਠ - Gathering

ਇੱਲੁ

Eagle

ਈਧਨ

Fuel

ਸ

ਸੀਹ - Lion

ਸਿਅਰ - Jackal

ਸਸੀਅਰ - Moon

ਸੂਅਟਾ

Parrot

ਸਰਪ

Snake

ਹ

ਹਲ - Plough

ਹੰਕਾਰ - Ego

ਹਰਾ - Green Color

ਹਰਣ

Deer

ਹੰਸੁਲਾ

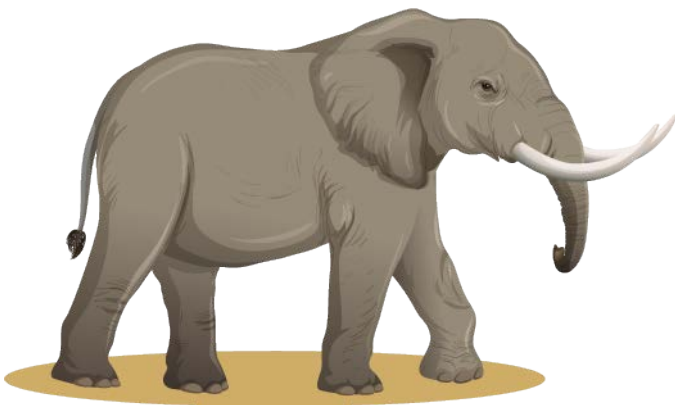
Swan

ਕ

ਕਮਲ - Lotus

ਕਰਹਲਾ - Camel

ਕ੍ਰਿਪਾਨ - Sword

ਕੁੰਚਰ

Elephant

ਕੋਟ

Fort

ਖ

ਖੱਲ - Skin

ਖਬਰ - News

ਖਤਰਾ - Danger

ਖਾਲਸਾ

Khalsa

ਖੰਭ

Feather

ਗ

ਗਾਜਰ - Carrot
ਗਦਹਾ - Donkey
ਗੋਬਰ - Cow Dung

ਗੁਰਦੁਆਰਾ

Gurudwara Sahib

ਗਉਹਰ

Pearl

Ghag'ghaa

Letter # **09**

ਘ

ਘਾਸ - Grass

ਘਨ - Cloud

ਘੜੀ - Watch

ਘਰ

House/Home

ਘੰਟਾ

Bell

ਕ

ਕਿਆਨੀ -
Knowledgeable
ਕ੍ਰਾਸੈ - Capture

1

2

3

ਕਣਤੀ

Counting

ਕਿਆਤਾ

Scholar

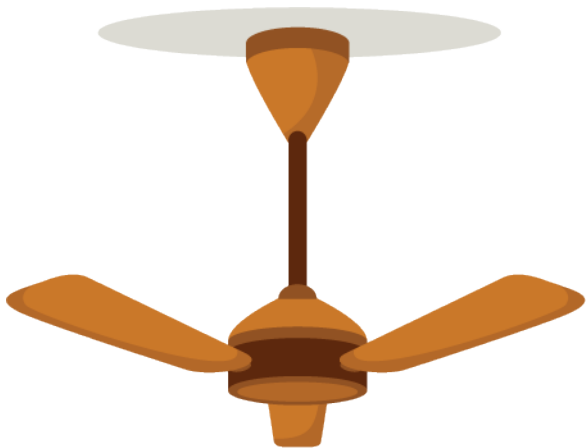

ਚ

ਚਿਰਗਟ - Cage

ਚਕੋਰ - Partridge

ਚਿਤਕਾਰੀ - Painting

ਚੜਰ

Fan

ਚੀਟੀ

Ant

ਛ

ਛੋਹਰਾ - Lad

ਛੋਟਾ - Small

ਛਾਛਿ - Buttermilk

ਛੁਰਾ

Knife

ਛੱਤਰੀ

Umbrella

ਜ

ਜਸ਼ਨ - Celebration

ਜੰਢ - Wedding Parade

ਜਟਾਧਾਰ - An Ascetic

ਜਹਾਜ਼

Ship (Sea)

ਜੇਢਰੀ

Rope

झ

झूठ - Lies

झगू - Foam

झेलना - Swing

झरना

Waterfall

झाड़ु

Broom

ੳ

ਵਾਹ - Upon Whom

ਵਾਣਹੁ - To Understand

ਵਾਣਤ - Understood

ਵਿਆਨੋ

Knowledge

ਜੰਢ

Wedding Parade

ਟ

ਟਗਰੀ - Leg

ਟੀਡੂ - Cicada

ਟੁੰਡਾ - Amputated

ਟਰੈਕਟਰ

Tractor

ਟੋਪ

Helmet

ਠ

ਠੇਗਾ - Stick

ਠੱਗ - Conman

ਠਕੁਰਾਣੀ - Mistress

ਠੱਪਾ

Stamp

ਠੇਲਾ

Cart

ਡ

ਡੋਲ - Small Bucket

ਡੋਲੀ - Palanquin

ਡਉਰੂ - Two Headed
Small Drum

ਡੁਗਾਰ

Mountain

ਡਕੈਤ

Robber

ੳ

ਢਕਣ - Lid

ਢੀਮ - Pebble

ਢੇਰੀ - Heap

ਢਾਲ

Shield

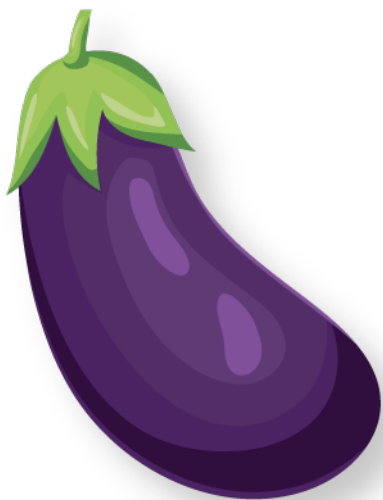
ਢੋਲ

Drum

ਣ

ਣਾਮ - Naam
(Base Energy of
all creation)

ਬੈਂਗਣ

Egg Plant

ਚਾਨਣ

Daylight

ਤ

ਤਨੂਰ - Kiln

ਤਰਵਰ - Big tree

ਤਕੀਆ - Pillow

ਤੋਅ

Water

ਤੰਬੂ

Tent

ਥ

ਥਾਲ - Platter

ਥੈਲੀ - Pouch

ਥੰਮਣ - Support

ਥੈਲਾ

Bag

ਥਣ

Udder

ਦ

ਦਮੜਾ - Money

ਦਸਵੰਧ - Charity

ਦਸਤਾਰ - Turban

ਦਾਦਰ

Frog

ਦੀਅਰਾ

Lamp

ਯ

ਯਾਣਕ - Archer

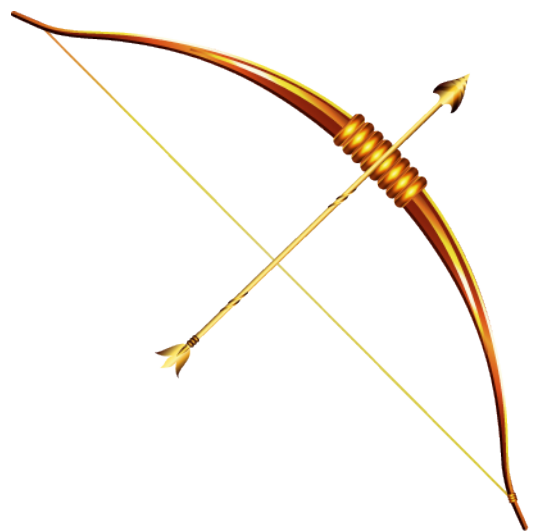
ਯਉਲ - White Ox

ਯੰਨਵਾਦ - Thank you

ਯੋਠੁ

Cow

ਯਣਖੁ

Bow & Arrow

ਨ

ਨਿੱਖ - King

ਨੇਜਾ - Spear

ਨਖਿਅਤਰ - Stars

ਨਯਣਿ

Eye

ਨਕ

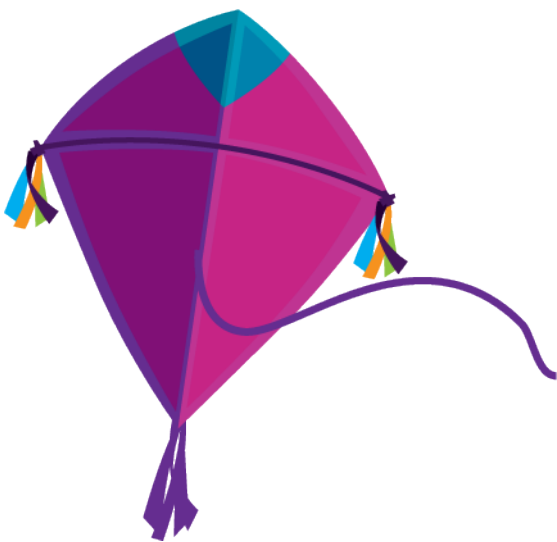
Nose

ਪ

ਪਗੁ - Foot

ਪਾਥਾਨ - Stone

ਪਹਿਰੇਦਾਰ - Guard

ਪਤੰਗ

Kite

ਪਰੰਦਏ

Birds

ਫ

ਫਰਸ਼ - Floor

ਫਾਹਾ - Noose

ਫਤਹਿ - To Win

ਫੁੱਲ

Flowers

ਫੌਜੀ

Soldier

ਬ

ਬਛਰਾ - Calf

ਬਹੁਰੀਆ - Bride

ਬਿਭੂਖਣ - Jewellery

ਬੱਸ

Bus

ਬਧਕ

Hunter

ਤ

ਭਾਸਕਰ - Sun

ਭੈਸਰ - Buffalo

ਭੰਡ - Women

ਭਾਭੀਰੀ

Butterfly

ਭੰਡਾਰ

Treasure

ਮ

ਮਗਜ਼ - Brain

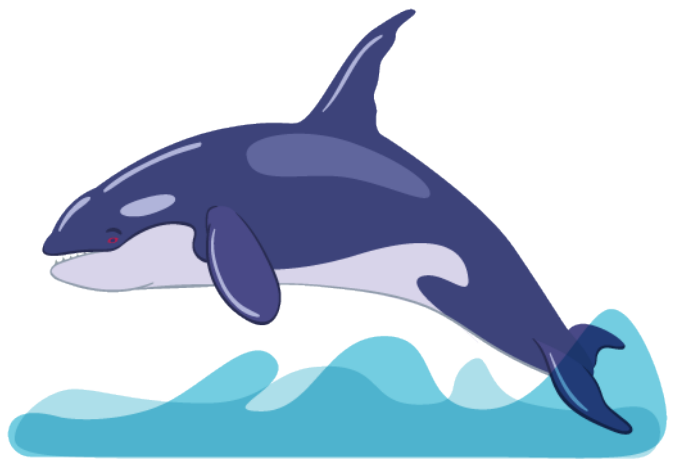
ਮਸਵਾਣੀ - Ink

ਮਸਾਰ - Moustache

ਮਾਖੀ

Fly

ਮਛ

Fish

ਯ

ਯਤਨ - Effort

ਯਾਤਰੀ - Traveler

ਯਾਦਗਾਰ - Souvenir

ਯਾਰ

Friends

ਯਾਕ

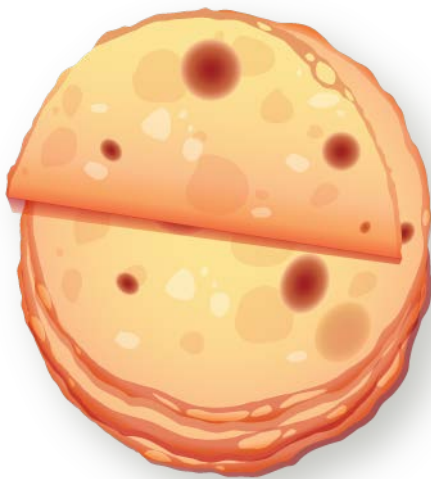
Yak

ਰ

ਰਕਤ - Blood

ਰੋਮ - Body Hair

ਰਈਅਤ - Citizens

ਰੋਟੀ

Flat Bread

ਰੰਗ

Colors

ਲ

ਲੇਫ - Quilt

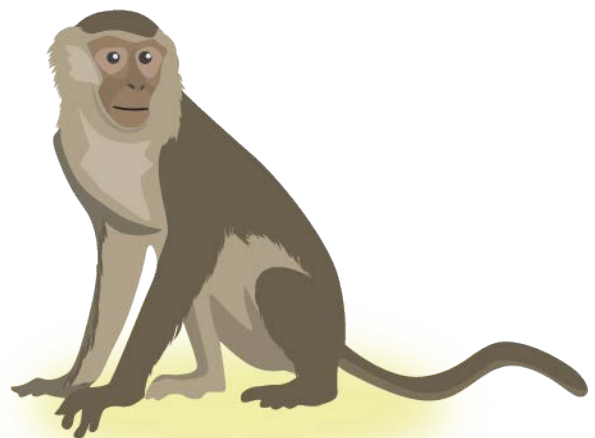
ਲਸਟਿਕਾ - Stick

ਲਉਕੀ - Milk Weed

ਲਸਨ

Garlic

ਲੰਕੂਰ

Baboon

ਵ

ਵਗਿ - Herd

ਵਰਫ - Snow

ਵਣਸਪਤਿ - Vegetation

ਵਾਜਾ

Trumpet

ਵੰਝ

Bamboo

ੜ

ੜੜਕਿ - Disappointment

ਚਿਕੜ - Mud

ਗਠਜੋੜ - Unity

ੜਾੜਿ

Quarrel

ਮਕੜੀ

Spider

ਪੰਜਾਬੀ ਗਿਣਤੀ

NUMBERS IN GURMUKHI

੦ ਸਿਫ਼ਰ

ZERO

੧ ਇੱਕ

ONE

੨ ਦੋ

TWO

੩ ਤਿੰਨ

THREE

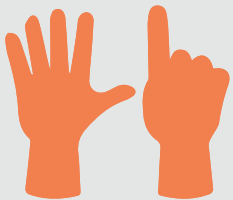
੪ ਚਾਰ

FOUR

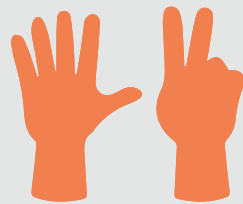
੫ ਪੰਜ

FIVE

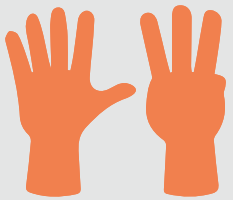
੬ ਛਾਣੇ

SIX

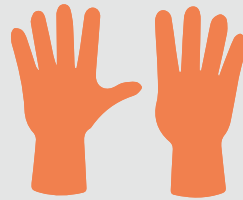
੭ ਸੱਤ

SEVEN

੮ ਅੱਠ

EIGHT

੯ ਨੌਂ

NINE

੧੦ ਦਸ

TEN

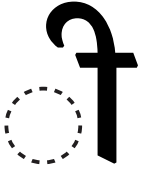

ਗਿਆਰਾ

ELEVEN

ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਤਰਾਵਾਂ

VOWELS IN GURMUKHI

 ਕੰਨਾ Kanna	 ਸਿਹਾਰੀ Sihari	 ਬਿਹਾਰੀ Bihari
 ਅੱਕੜ Aunkar	 ਦੁਲੈਂਕੜ Du-Launkar	 ਕਨੌੜਾ Kanaura
 ਹੋੜਾ Hora	 ਲਾਂਵਾਂ Lavan	 ਦੁਲਾਂਵਾਂ Du-Lavan
 ਬਿੰਦੀ Bindi	 ਟਿੱਪੀ Tippy	 ਅੱਧਕ Addak

Broken Circle Represents an Alphabet

NOTES

 Oo'rhaa

ੳ

Letter #
01

ਉਜਾਗਰ - ਦੀਵਾ

Lamp

ਉਡਣ ਖਟੋਲਾ - ਸਾਈਕਲ

Bike

 Ai'rhaa

ਅ

Letter #
02

ਆਕੜਭੰਨ - ਬੁਖਾਰ

Fever

ਅਣਥੱਕ ਸਵਾਰੀ - ਜੁੱਤੀ

Shoe

 Ee'rhee

ੲ

Letter #
03

ਇੰਦਰ - ਬੱਦਲ

Cloud

ਇਲਾਚੀ - ਫਲਾਹੀ

Jandi Fruit

 Sas'saa

ਸ

Letter #
04

ਸਮੁੰਦਰ - ਦੁੱਧ

Milk

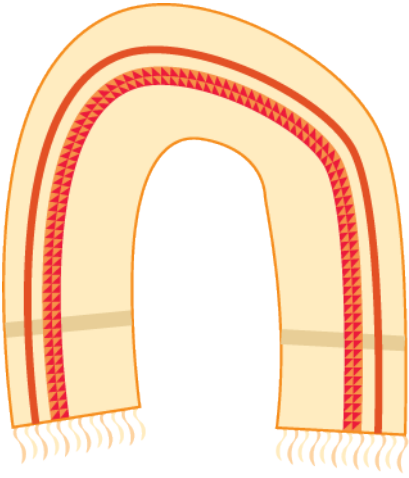
ਸਲੇਤਰ - ਸੇਟਾ

Stick

 Haa'haa

ਹ

Letter #
05

ਹਜੂਰੀਆ - ਪਰਨਾ/ਤੌਲੀਆ

Towel

ਹਰਨੀ - ਮੱਖੀ/ਜੁੰ

Fly/Lice

 Kak'kaa

ਕ

Letter #
06

ਕੋਤਵਾਲ - ਚਾਕੂ

Knife

ਕੁਤਬਦੀਨ - ਕੁੱਤਾ

Dog

 Khakh'khaa

ਖ

Letter #
07

ਖਾਰ ਸਮੰਦਰ - ਲੱਸੀ

Buttermilk

ਖੰਡ - ਸੁਆਹ

Ash

 Gag'gaa

ਗ

Letter #
08

ਗਿੱਟੇਵੱਢੀ - ਸੁੱਥਣ

Ladies Trouser/ Salwar

ਗੋਬਿੰਦੀਆਂ - ਗਾਜਰਾਂ

Carrots

 Ghag'ghaa

ਘ

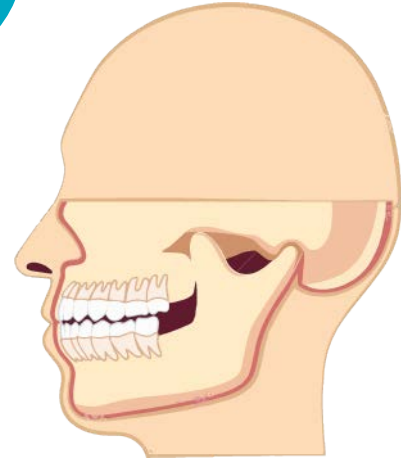
ਙ **Ngan'ngaa**
Letter # 10

Letter #
09

ਘੋੜਾ - ਜੁੱਤੀ

Shoe

ਘੁਲਾੜੀ - ਦੰਦਾਂ ਦਾ ਪੀੜ

Jaw

 Chach'chaa

ਚ

Letter #
11

ਚੂਨਾ - ਆਟਾ

Flour

ਚੁਟੰਗਾ - ਬੱਕਰਾ

Goat

Chhachh'
chhaa

ਛ

Letter #
12

ਛਿੱਲੜ - ਰੁਪਈਆ

Rupee

ਛਤਰਧਾਰਾ - ਅਫੀਮ

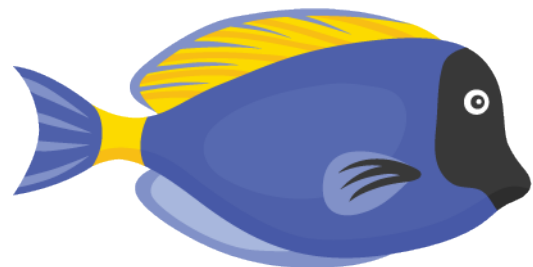
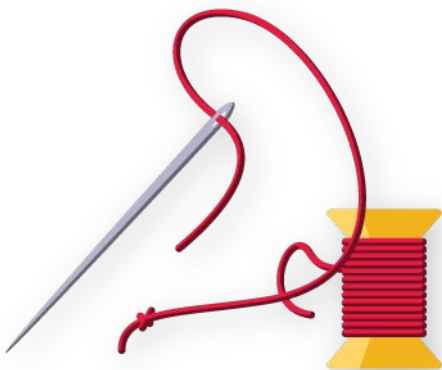
Opium

Jaj'jaa

ਜ

Letter #
13

ਜੋੜ ਮੇਲਣੀ - ਸੁਈ

Needle

ਜਲਤੇਰੀ - ਮੱਛੀ

Fish

 Jhaj'jhaa

ਝ

ੲ **Njan'njaa**
Letter # 15

Letter #
14

ਝਟਘਈ - ਇੱਕੋ ਵਾਰ ਨਾਲ
ਬੱਕਰਾ ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ
Butcher

 Tain'kaa

ਟ

Letter #
16

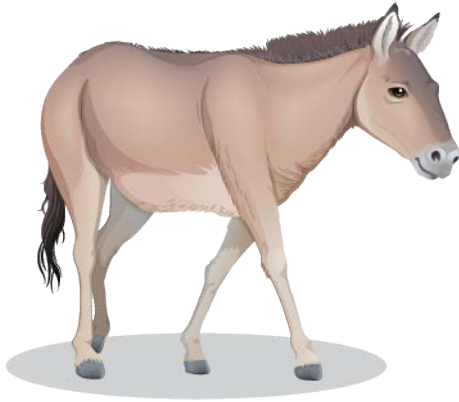
ਟਾਂਗੂ - ਉਚੀ ਥਾਂ ਬੈਠਾ ਪਹਿਰੇਦਾਰ
Guard Sitting at High Post

ਟਕਸਾਲੀ - ਉਸਤਾਦ ਦਾ
ਚੰਡਿਆ Learnt scholar

Thath'thaa

ਠ

Letter #
17

ਠਾਣੇਦਾਰ - ਗਧਾ

Donkey

ਠੀਕਰੀ - ਰੁਪਇਆ

Rupee

Ddad'daa

ਡ

Letter #
18

ਢ

Dhad'daa

Letter # 19

ਡਲਾ - ਰਿੱਝਆ ਹੋਇਆ ਮਾਸ ਦਾ ਟੁਕੜਾ

Cooked piece of meat

ਡਿਉਢੀ - ਨੱਕ

Nose

ੜ

Nhaa'nhaa

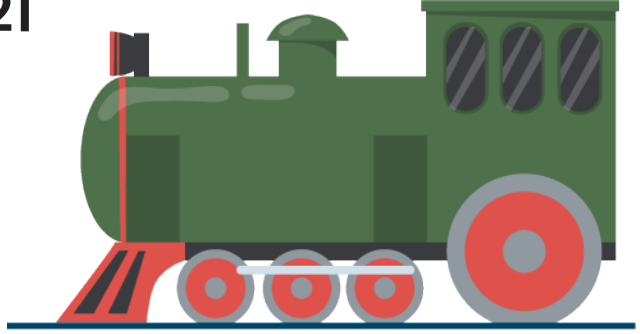
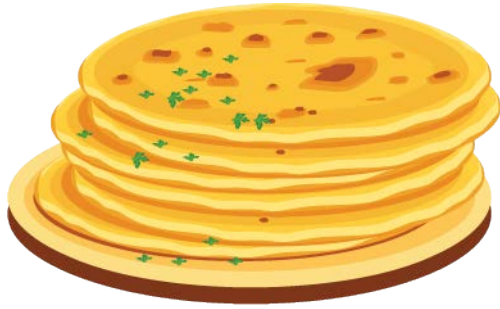
Letter # 20

ਤ

Tat'taa

Letter #
21

ਤਹਿ ਤੇੜ - ਪਰੋਠਾ

Paratha

ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ - ਇੰਜਣ

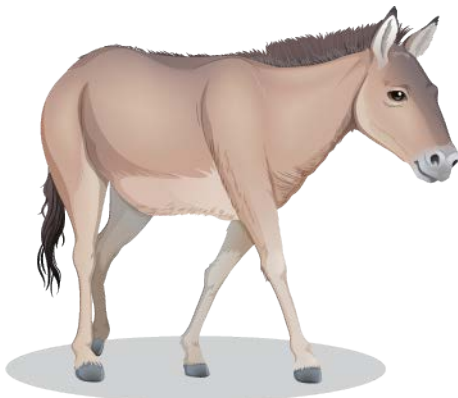
Engine

Thath'thaa

ਥ

Letter #
22

ਥਾਣੇਦਾਰ - ਗਧਾ

Donkey

ਥੋੜ-ਦਿਲੁਾ (ਕੰਜੂਸ)

Stingy

Dad'daa

ਦ

Letter #
23

ਦਸਤਾਰ - ਖੱਗ

Turban

ਦਿਦਾਰਾ ਸਿੰਘ - ਸ਼ੀਸ਼ਾ

Mirror

Dhad'daa

ਧ

Letter #
24

ਧਨੰਧਰ - ਨਿੰਮ

Neem

ਧਰਮਰਾਜ ਦੀ ਧੀ - ਨੀਂਦ

Sleep

nan'naa

ਨ

Letter #
25

ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ - ਝੰਡਾ

Flag

ਨੱਕ ਵੱਢੀ - ਬੱਸ

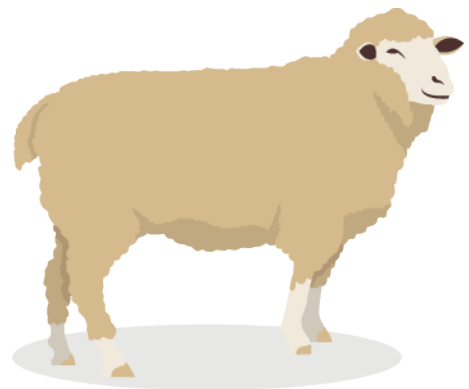
Bus

Pap'paa

ਪ

Letter #
26

ਪਰਸਰਾਮ - ਕੁਹਾੜਾ

Axe

ਪਰੀ - ਭੇਡ

Sheep

 Phaph'phaa

ਫ

Letter #
27

ਫਿਰਨੀ - ਚੱਕੀ

Stone Mill

ਫੌਜ - ਇੱਕ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ

A Nihang Singh

 Bab'baa

ਬ

Letter #
28

ਬਦਾਮ - ਛੇਲੇ

Grams

ਬਟੇਰਾ - ਬੈਂਗਣ

Eggplant

 Bhab'baa

ਭ

Letter #
29

ਭੂਤਨੀ - ਰੇਲ ਗੱਡੀ

Train

ਭੂਇੰਸੂਰ - ਸ਼ਲਗਮ

Turnip

 Mam'maa

ਮ

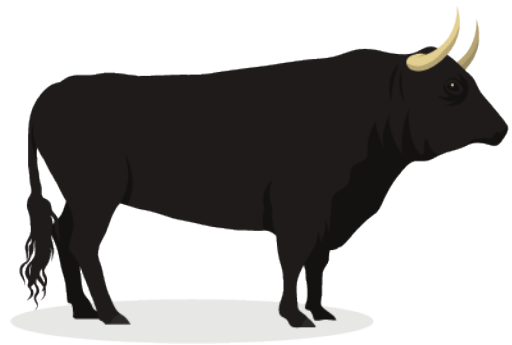
Letter #
30

ਮਲਿਕਾ - ਬਿੱਲੀ

Cat

ਯ **Yay'yaa**
Letter # 31

ਮਹਿਖਾਸੂਰ - ਝੋਟਾ

Bull

 Ra'raa

ਰ

Letter #
32

ਰੁੱਪਾ - ਗੰਢਾ

Onion

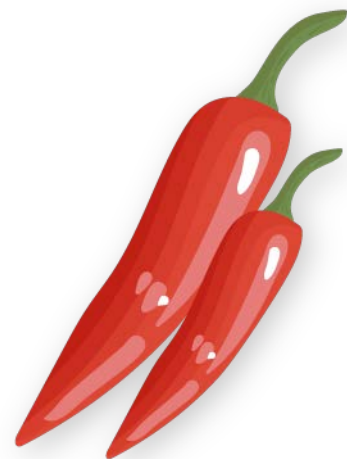
ਰੂਪ ਕੌਰ - ਕਾੜੁਨੀ

Cooking pot

 Lal'laa

ਲ

Letter #
33

ਲੱਖ ਬਾਹਾਂ - ਟੁੰਡਾ

Amputated

ਲੜਾਕੀ - ਲਾਲ ਮਿਰਚ

Red Chilly

 Vav'vaa

ਵਰਤਾਰਾ - ਕੜਛਾ
Big Serving Spoon

ਵ

Letter #
34

ੜ

 Rhar'rhaa
Letter # 35

ਵਿਹਲ ਸਿਰਾ - ਜਿਸ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ
ਕੇਸ ਨ ਹੋਣ - Bald head

ਸ਼

ਸ਼ਕਰਕੰਦੀ - ਮਿਠਿਆਈ
Sweets

ਸ਼ੈਤਾਨੀ ਚਰਖਾ - ਸਾਈਕਲ
Bike

ਖ

ਖ਼ਰਾਸ - ਖਜ਼ਾਨਾ

Treasure

ਖ਼ਰਮਾ - ਬੇਰ

Berry

ਗ

ਗੁਪਤਾ - ਗੂੰਗਾ

Dumb

ਜ

ਜੀਡ ਫਲੀ - ਜਲੇਬੀ
Spiral Sweet

ਜੱਕਾ - ਦਹੀਂ
Curd/Yogurt

ਫ

ਫਤਿਹ - ਜਿੱਤ
Victory

ਲ

ਲਉਕੀ - ਕੌੜੀ ਤੁੰਬੀ
Milk Weed

NOTES

ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪੰਜ ਕੱਕੇ

FIVE "K"s OF SIKHI

ਕੇਸ

Unshorne Hair

ਕੰਘਾ

Small Comb

ਕੜਾ

Iron Bracelet

ਕਿਰਪਾਨ

Small Dagger

ਕਛਹਿਰਾ

Long Underwear

ਪ੍ਰੈਂਤੀ ਆੱਖਰੀ ਕਵਿਤਾ

ੳ - ਉੱਤਮ ਅਵਸਰ ਆਇਆ

ਅ - ਅਮਲ ਹੈ ਲੇਖੇ ਪਾਇਆ

ੲ - ਈਸ਼ਵਰ ਦੀ ਵਡਿਆਈ

ਸ - ਸਤਿਗੁਰ ਸ਼ਰਣੀ ਆਈਂ

ਹ - ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸਦ ਕਰੀਏ

ਕ - ਕਰਮ ਮੰਦਾ ਨਾ ਕਰੀਏ

ਖ - ਖੱਟ ਕਮਾਈ ਖਾਈਏ

ਗ - ਗੋਬਿੰਦ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਈਏ

ਘ - ਘਰਿ ਕਲੇਸ਼ ਨਾ ਪਾਈਏ

ਙ - ਙਿਆਨੀ ਦੀ ਮਤਿ ਪਾਈਏ

ਚ - ਚੜ੍ਹੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਰੰਗਤ

ਛ - ਛੱਡ ਸਾਕਤ ਦੀ ਸੰਗਤ

ਜ - ਜਾਣ ਕੇ ਗਲਤ ਨਾ ਕਰਨਾ

ਝ - ਝੂਠ ਦਾ ਲੜ ਨਹੀਂ ਫੜਨਾ

ਞ - ਞਤਨ ਕੁਵੈੜੇ ਛੱਡ ਦੇ

ਟ - ਟਾਲ-ਮਟੋਲ ਵੀ ਛੱਡ ਦੇ

ਠ - ਠੱਗੀ ਵੱਗੀ ਛੱਡ ਦੇ

ਡ - ਡਰ ਕੇ ਸਿੰਘ ਨਾ ਭੱਜਦੇ

ਢ - ਢੇਰੀ ਢਾਉਣੀ ਛੱਡ ਦੇ

ਣ - ਰਣ ਤੋਂ ਸਿੰਘ ਨ ਭੱਜਦੇ

ਤ - ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰ ਤੂੰ ਹੋ ਜਾ

ਥ - ਥੋੜ ਦਿਲਾ ਨਾ ਹੋ ਜਾ

ਦ - ਦਾਤਾ ਦੇਵਣਹਾਰਾ

ਧ - ਧੰਨ ਸੁ ਗੁਰ ਕਰਤਾਰਾ

ਨ - ਨਿਵਣਾ ਸਿੱਖ ਲੈ ਬੰਦਿਆ

ਪ - ਪਾਪ ਤੂੰ ਛੱਡ ਦੇ ਬੰਦਿਆ

ਫ - ਫਲ ਦੀ ਆਸ ਨਾ ਰੱਖੀਂ

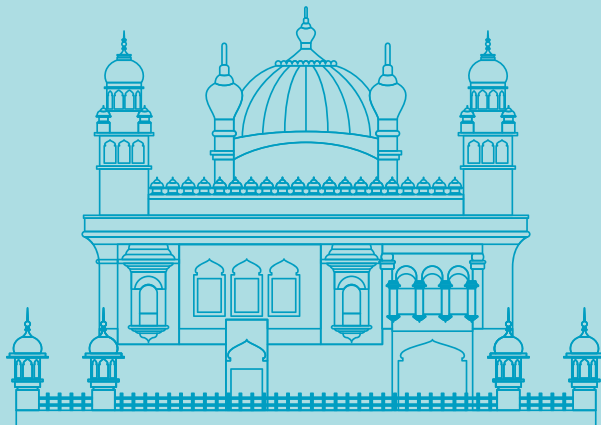
ਬ - ਬੰਦਗੀ ਚੇਤੇ ਰੱਖੀਂ

ਭ - ਭੇਡ ਚਾਲ ਨਹੀਂ ਫੜਨੀ

ਮ - ਮੈਂ ਮੇਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ

ਯ - ਯਾਰ ਮਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ
ਰ - ਰੱਬ ਤੇ ਡੇਰੀ ਧਰਨੀ
ਲ - ਲਾਲਚ ਨਾ ਕਰ ਬੰਦਿਆ
ਵ - ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਪ ਲੈ ਬੰਦਿਆ
ੜ - ਝੜਕ ਨਾ ਰੱਖੀ ਕੋਈ
ਸ਼ - ਸ਼ੱਕੀ ਕਦੇ ਨਾ ਹੋਈਂ

ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਜੈ ਮੰਨੀਂ ਸੋਈ
ਮੁਲਤਾਨੀ ਗਾਫਲ ਕਦੇ ਨਾ ਹੋਈ

ੴ

Ik Onkaar

ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ

Satnam Karta Purakh

ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ

Nirbhao Nirvair Akal Murat

ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

Ajuni Saibhang Gur Parsad

॥ ਜਪੁ ॥

Jap

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥ ਹੈ ਭੀ

Aadh Sach Jugaadh Sach. Hai Bhee

ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥੧॥

Sach Naanak Hosee Bhee Sach.

Designed with

www.KanwaldeepSingh.com

+91 9876 4040 55 (INDIA)

© 2022 - Shri Guru Harkrishan Sewa Society.
All Rights Reserved.

Note: This Digital Publication is intended for 'Free Distribution' by the Author (Shri Guru Harkrishan Sewa Society, Brampton - Canada). Any unauthorized printing, publishing, distribution and/or 'sale' of this publication is a punishable offence under law.

NOT TO BE SOLD.

PUBLISHER

Shri Guru Harkrishan Sewa Society

BRAMPTON | CANADA

